

Rente frustreert succes loonmatiging

Loonmatiging is een vaag begrip dat niet voor iedereen dezelfde betekenis heeft. Uitgangspunt voor dit artikel is, dat bij loonmatiging werknemers ten opzichte van het basisjaar 1977¹ genoeg nemen met een kleiner deel van de toegevoegde waarde die in het bedrijfsleven is gevormd; een lagere arbeidsinkomensquote (AIQ) derhalve. Anders gezegd: de factor arbeid toereert een hogere kapitaalinkomensquote (KIQ). Niet om daarmee kapitaalverschaffers van dienst te zijn, maar om arbeidsplaatsen te behouden en te scheppen.

In de figuur zijn de resultaten van een onderzoek naar de gevolgen van loonmatiging voor de werkgelegenheid samengevat. Bij elk van de curven volgt thans een korte toelichting.

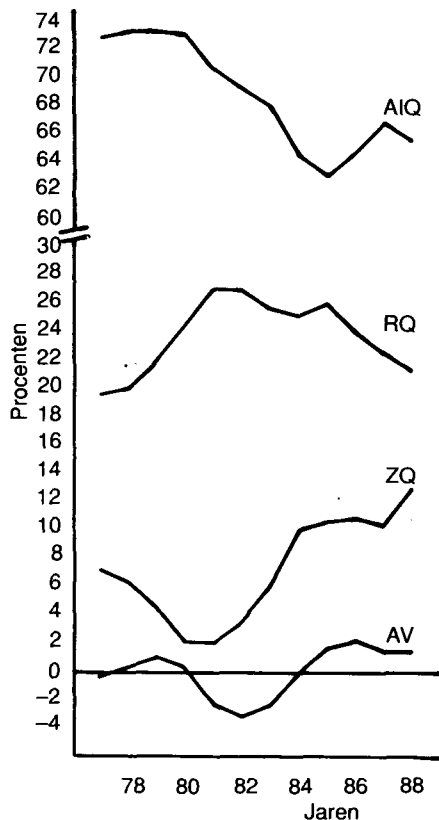
De *arbeidsinkomensquote (AIQ)*: het blijkt dat deze quote vanaf het jaar 1981 lager is dan in het basisjaar 1977. Men kan dus stellen dat er sinds 1981 sprake is van loonmatiging.

De *restquote (RQ)*: deze quote is gelijk aan de kapitaalinkomensquote (KIQ) minus de hierna te behandelen winstquote (ZQ). De restquote bestaat voor het grootste deel uit het aandeel van de rentelasten in de toegevoegde waarde. Tot en met het jaar 1981 stijgt deze quote. In de jaren 1982, 1983, 1984 en 1985 verandert de restquote weinig. Na het jaar 1985 treedt er een aanzienlijke daling van deze quote op.

De *winstquote (ZQ)*: de winstquote is gelijk aan 100% minus de som van AIQ en RQ². Tijdens de eerste jaren van de beschouwde periode daalt de winstquote. Vanaf het jaar 1982 stijgt de quote met een onderbreking in het jaar 1987.

De *procentuele verandering van het arbeidsvolume (AV)*: in 1982 daalt het arbeidsvolume met 3%. Dit lijkt niet spectaculair. Het betreft evenwel meer dan 120.000 arbeidsplaatsen die verdwijnen! Vanaf 1985 stijgt het arbeidsvolume weer. In de jaren 1987 en 1988 is de verandering kleiner dan in het jaar 1986.

Figuur. Samenstelling toegevoegde waarde en verandering arbeidsvolume (1977-1988)

De daling van de arbeidsinkomensquote werd in aanzienlijke mate opgeslokt door de stijging van de restquote. In het jaar 1983 is bij voorbeeld de winstquote lager dan in het jaar 1977 hoewel de arbeidsinkomensquote ten opzichte van het jaar 1977 met vijf procentpunten is gedaald.

Veel beter dan het verloop van de arbeidsinkomensquote verklaart de hoogte van de winstquote de verandering van het arbeidsvolume. Dit spoot met de theorie, die zegt dat:

- positieve winstverwachtingen investeringsprikkel geven;
- gemaakte en ingehouden winsten financieringsmiddelen voor investeringen en arbeidsplaatsen opleveren, en
- betaalde rente een kostenpost is die de winst drukt en daarom een negatieve invloed heeft op de investeringen en de werkgelegenheid³.

Omdat er (globaal gesproken) een 'time-lag' van een jaar zit tussen de curven ZQ (winstquote) en AV (arbeidsvolume), zal de stijging van de winstquote in het jaar 1988 naar verwachting leiden tot een forse toeneming van het arbeidsvolume in het jaar 1989.

Gegeven het feit dat in het jaar 1989 de rentevoet steeg en er tevens naar verwachting (weer) hogere looneisen ingediend zullen worden, zal de winstquote in het jaar 1990 ten minste van twee kanten onder druk staan. De gevolgen daarvan voor de werkgelegenheid in het jaar 1991 laten zich niet moeilijk raden.

J. Keus

1. Het jaar 1977 is gekozen omdat vanaf dat jaar gegevens beschikbaar zijn over de omvang van de rentelasten van het bedrijfsleven. Bij het onderzoek is met name gebruik gemaakt van tabel S 10.1 uit *Nationale Rekeningen, Tijdsrekenen 1969-1984*, CBS, 1987 en uit *Nationale Rekeningen 1987 en 1988*, CBS, 1988 en 1989. Tabel S 10.1 heeft betrekking op de sector niet-financiële bedrijven. Het bank- en verzekeringswezen behoort niet tot die sector.

2. De winstquote heeft in dit onderzoek betrekking op de volgende posten van tabel S 10.1: post 2116 (dividenden, royalties, pachten en dergelijke) minus het aandeel van de overheid daarin; post 2117 (inkomen zelfstandigen) minus toegerekend loon; post 6310 (besparingen). Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat de term winst in dit onderzoek een enigszins ruimere betekenis heeft dan 'opbrengst van ondernemend vermogen'.

3. Zie voor de relatie tussen 'winst en werk' ook: J. Keus, *Ondernemingswinst en werkgelegenheid*, Stenfert Kroese, Leiden, 1986 (handelseditie dissertatie, Rotterdam, 1986).